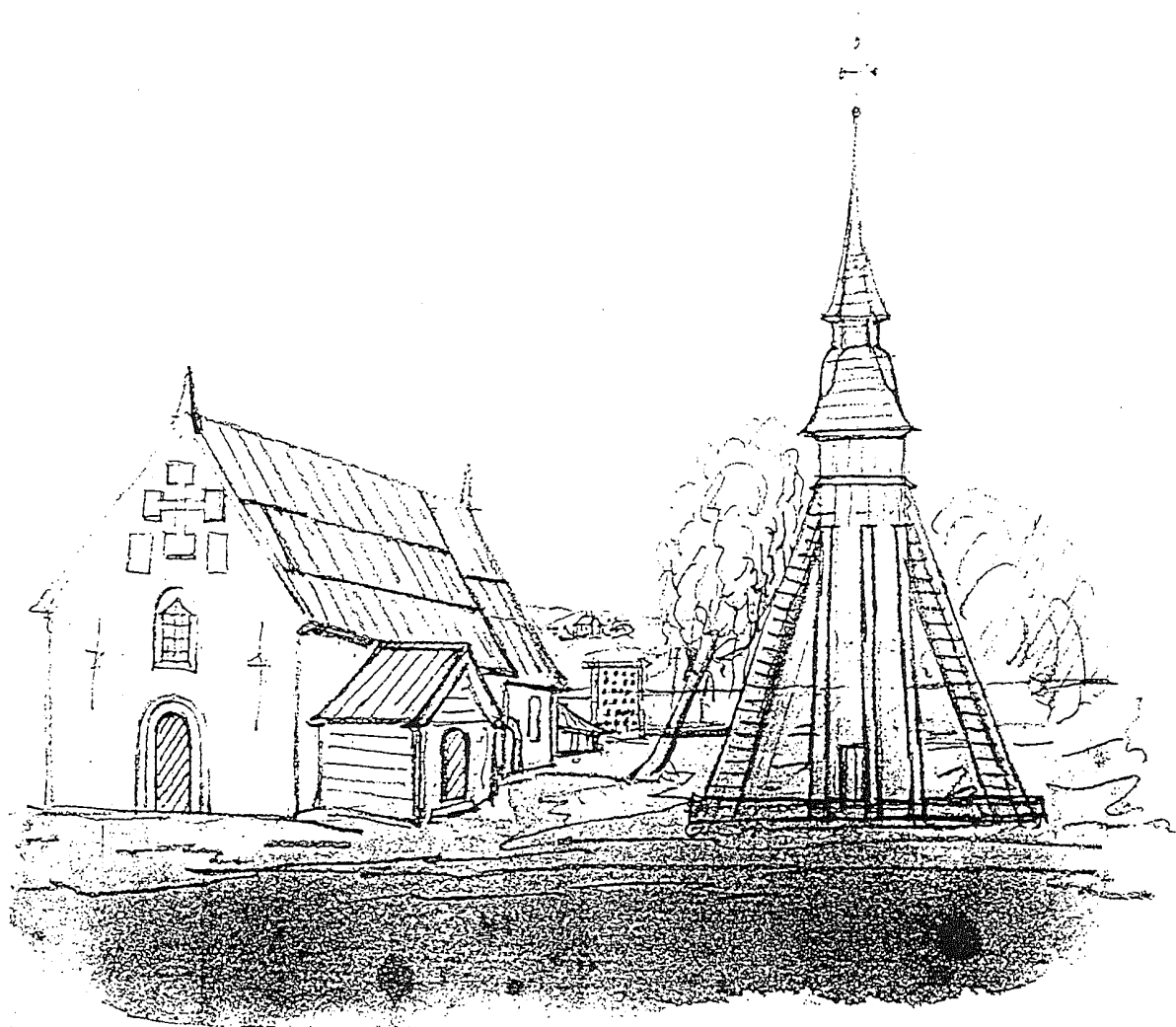

Kyrkbron och stigarna till denna vid spängerna

av

Carl-Erik Ståhlbom

Hannäs gamla kyrka

KYRKBRON OCH STIGARNA TILL DENNA VID SPÄNGERNA

Gångna tiders kyrkoplikt innebar, att alla, som kunde komma till kyrkans gudstjänster, var pliktiga att göra detta. Detta tvång kan, sett med människornas ögon i slutet av 1900-talet med demokratiska ideal, lätt ses som enbart negativt, men så var det ju faktiskt inte, då tvånget också hade positiva sidor, jag vill här påminna om en: Som en följd av kyrkoplikten kom allmänheten söndag efter söndag till kyrkan och fick höra prästen, skolad i svenska, läsa texter, mätta och predika på vårt språk, det innebar en året-runt-undervisning i vårt modersmål för alla svenskar, dels var och är modermålet grunden för vår kultur, dels fick vi samtidigt ett riksspråk.

Men när nu en gång våra fäder bestämde kyrkoplikt, så fick detta som en annan naturlig följd, att socknar och markägare fick underlätta för folk att "ta sig" till kyrkan. Från början fanns det bara tre sätt komma till kyrkan, ridande eller åkande med häst, eller använda "apostlahästarna" och "gå till fots", vilket gällde flertalet, eller med båt en del av sträckan.

En sak som blev viktig för många, blev génvägar över egna eller andras marker samt broar över vatten.

För att förtydliga vägarnas framväxt har jag saxat följande citat ur Tryserums grundliga hembygdsbok av Manne Hofrén, sidorna 122-123: "Det ökade samfundslivet representerades främst av kyrkan och kyrkogångstvånget, av prästens roll i årets och familjelivets högtider, av den gemensamma begravningsplatsen. Allt detta gör, att kyrkan redan från första missionstiden livligt verkar för nya och förbättrade förbindelser i sin socken. Man kunde bygga bro eller göra väg här hemma till förmån för egen eller någon avlidens själ i skärselden; våra bygders medeltida lag, Östgöotalagen, har uttrycket: Nu ger en man bro för sin själ ...

Kyrkvägen blir säkerligen i de flesta bygder den betydelsefullaste, och den som drivit fram ett allt rikare vägnät. Ännu 1659 heter det i Tryserums sockenstämma, att den sockenbo, som icke röjer sina kyrkvägar och håller dem med bro, blir förfallen till betydliga böter till kyrkan." Så skriver Manne Hofrén och jag vill peka på ännu ett citat från samma hans redogörelse: "Alla jordägares skyldighet att bygga väg och bro fastslås i 13- och 1400-talens allmänna landslagar, med härandet som målsman för vägarna."

Det som efter denna inledande orientering skall berättas här, skall handla om Kyrkbron vid Spängerna över Kolviken till Kyrknäset och om gångvägarna till denna bro.

Carl Ståhlbom, född 1872, har berättat, att under hans uppväxttid, så bodde det sexton familjer i Solvestad, och som vi vet, så var ju familjerna vid denna tid vanligen barnrika. För att alla dessa människor skulle slippa gå omvägen runt Kolviken för att komma till gamla kyrkan på näset, så behövde de både génväg och bro.

Génväg och bro behövde också de gående från Falla, Bjarkebo och Bredal m. fl. på samma ställe som folket i Solvestad; så kom de också till i enlighet med gällande lag.

Vad man här kan fundera över är om, som i detta fall, en enda jordägare på en liten gård, ensam fick hålla alla dessa människor med bro, en cirka 100 meter lång och dyrbar bro? Det troliga är väl, att alla markägare fick hjälpas åt?

Kyrkbron...

Génvägarna i Solvestad var tre, som förenades till en, den som började vid Stormkröken och gick över Sjögärdet på fastigheten 2:3 ned till sjölinden utmed Vindomen.

Av de tre génvägarna kan vi då börja med gångstigen från Solvestads by, som var så folkrik före "laga skiftet". Den stigen gick genom "Lindahls hage", där många gamla och förfallna husgrunder av "bullensten" vittnar om tät bebyggelse förr.

Mitt emot nyssnämnda stig kom körvägen till Sjögärdet med flera gårdar tillhöriga 2:3. Denna körväg utgick från allmänna vägen, vek av nedanför "Sjögstabackarna" och gick förbi Landbohov och Bolunda.

Sjögstabackarna kallades de två stora backarna på gamla allmänna landsvägen, där översta backen började vid Ingelstalund och gick förbi Karlshov till ett kort stycke vågrät väg till Landbohov, där den nedersta backen, kallad "Landbohovsbacken", gick ned till foten av berget nära Kolviken. Efter det man byggt nya allmänna landsvägen 1927-1929, kom byggmästaren Axel Löfgren cyklande förbi detta berg mot kyrkbyn, då plötsligt hela vägen försvann bakom bakhjulet ut i sjön, där toppen på det rasade vägstycket kan ses vid vattenytan sedan dess.

Så till den tredje génvägen, som också den var en körväg å 2:3, till tre av dess gårdar. Denna körväg, som försvann vid vägbygget 1927, gick i kanten på Svingärdet mellan detta och skogen och hade gamla korsvägen, närmast Lunda, och Stormkröken som ändpunkter. Det var denna körväg som nyttjades av alla de gående från Falla, Bjarkebo, Bredal m. fl. förutom en del Solvestadsbor.

Gångvägen över Sjögärdet klöv detta i två delar. Vägen eller rättare sagt stigen, gick på jämn, gräsbevuxen mark, var mer än metern bred och cirka 160 meter lång till sjölinden, som var en bred och gräsbevuxen strand; den hade före sjösänkningarnas tid varit sjöbotten.

Väl nere på sjölinden fick de gående till kyrkan ta till höger och kom efter ytterligare 100 meter till kyrkbron. Den utgick på Solvestadsidan från en liten landhöjning, som buktade ut några meter i sjön.

Det som återstår av bron är, sedan hur länge vet nu ingen, endast de kraftiga pålarna avsågade under vattenytan. Tydligen ville ingen underhålla bron, sedan kyrkan på näset upphört som samlingsplats. Brons bredd och längd är, när detta skrivs inte uppmätt, men var och en kan se, att längden varit ansevärd. Man vet, att den var högst på mitten, så att folk kunde ro under den med iakttagande av en viss försiktighet; en dam hade varit och handlat, troligen i kyrkbyn vid nya kyrkan, och kom i sin eka under bron. I aktern på ekan stod hennes handelsvaror, bl.a. långa sockerstänger, hur långa de var eller hur de stod, har inte berättats men däremot, att sockertopparna häktade i bron underrede och vippade i sjön, enligt min far, Carl.

bron Men fortsatte även "efter sin död" att ställa till missöden; Fru Tavon från Hägerstad Slott fastnade med sin eka på en avsågad bropåle, och fick sitta där och ropa på hjälp tills denna kom.

Platsen för bron heter Spängerna, förr ett vanligt namn för liknande platser, kan komma av Spång (över vatten)?

Men kyrkbron tjänade inte bara som sådan utan också som ångbåtsbrygga för ångbåten Togo, som gick på Vindomen, fraktade folk och bogserade timmer, som hölls samman med läns; men berättelsen om denna ångbåt får bli ett särskilt kapitel.